

Gerontologi och geriatrik

Gerontologi är läran om det normala fysiska, psykiska och sociala åldrandet och om de åldersrelaterade förändringar som sker hos människan från det att hon uppnått mogen ålder till dess att hon dör. Geriatrik definieras som läran om orsaker, symtom, diagnos och behandling av sjukdomar hos äldre. Ämnet gerontologi och geriatrik behandlar vård och omsorg om den äldre individen utifrån en helhetssyn.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet gerontologi och geriatrik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om det normala åldrandet samt om äldres hälsa, ohälsa och livskvalitet och om de behov som uppstår i samband med åldrandet. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla färdigheter i att utföra vård- och omsorgshandlingar anpassade till den äldre individens behov för en ökad livskvalitet, samt i att planera och utvärdera egna arbetsinsatser.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur det är att åldras i dagens samhälle och vilka attityder som påverkar upplevelsen av åldrande. Dessutom ska undervisningen leda till att eleverna utvecklar ett etiskt, pedagogiskt och empatiskt förhållningssätt. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om åldrandet ur ett mångkulturellt perspektiv. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla förmåga att reflektera över, ta ansvar för och fatta kloka beslut i det vardagliga arbetet med äldre.

Undervisningen i ämnet gerontologi och geriatrik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om det normala åldrandet hos kvinnor och män och om den åldrande människans behov samt om samhällets attityder till åldrandet.
2. Kunskaper om demens, andra äldrepsykiatriska och geriatrika tillstånd samt om läkemedelsanvändning hos äldre.
3. Förmåga att utföra vård- och omsorgsarbete, prevention, behandling och rehabilitering samt funktionsbevarande omsorg vid geriatrika och äldrepsykiatriska tillstånd.
4. Kunskaper om äldres och demenssjukas levnadsförhållanden och behov, förmåga att uppfatta, bedöma och åtgärda brister i dessa levnadsförhållanden samt att stödja individen för en ökad livskvalitet.
5. Kunskaper om kostens och måltidssituationens betydelse och om vikten av fysisk aktivitet vid åldrande och sjukdom samt förmåga att omsätta kunskaperna i praktik.
6. Förmåga att kommunicera med människor med geriatrika och äldrepsykiatriska tillstånd samt att använda språket som ett pedagogiskt redskap.
7. Förmåga att på ett etiskt, pedagogiskt och empatiskt sätt samarbeta med vårdtagare och närstående.
8. Kunskaper om frivilligorganisationers arbete och om lagar och andra bestämmelser inom vård och omsorg.

Kurser i ämnet

- Vård och omsorg vid demenssjukdom, 100 poäng, som bygger på kursen vård- och omsorgsarbete 2.
- Äldres hälsa och livskvalitet, 200 poäng, som bygger på kursen vård- och omsorgsarbete 2.

Vård och omsorg vid demenssjukdom, 100 poäng

Kurskod: GERVÅR0

Kursen vård och omsorg vid demenssjukdom omfattar punkterna 1–8 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas grundläggande kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Det normala fysiska, psykiska och sociala åldrandet samt den åldrande människans behov ur ett socialt, kulturellt, mångkulturellt och existentiellt perspektiv.
- Demenssjukdomens olika faser samt specifika hjälpbehov i samband med dem.
- Demenssjukdomar, utredning, bedömning av minnesfunktioner, intellektuella och motoriska funktioner.
- Specifik vård och omsorg samt läkemedelsanvändning vid demenssjukdom.
- Vård och omsorg i livets slutskede och palliativ vårdfilosofi.
- Funktionsbevarande omsorg och kognitiva hjälpmedel vid demenssjukdom.
- Dokumentation och levnadsberättelse.
- Demenssjukas kost, nutrition och måltidsmiljö.
- Kroppsnära omsorg samt munhälsa och fothälsa.
- Prevention och säkerhet, till exempel hur man förebygger fallolyckor.
- Bibehållande av den äldres integritet, värdighet, autonomi och delaktighet vid demenssjukdom.
- Etiska dilemman vid vård av demenssjuka.
- Kommunikation i svårare samtal och som pedagogiskt verktyg.
- Pedagogiskt, empatiskt och etiskt förhållningssätt samt bemötande och samarbete med andra.
- Närståendestöd vid demenssjukdom, teamarbete och intresseorganisationer.
- Lagar och andra bestämmelser inom området relaterade till det dagliga arbetet.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** det normala åldrandet och de behov som uppkommer i samband med åldrandet samt ger exempel på attityder i samhället som påverkar upplevelsen av åldrandet. Eleven redogör också **översiktligt** för demenssjukdomar och **några** andra vanliga äldrepsykiatriska sjukdomar

och deras behandling samt ger exempel på läkemedelsanvändning vid dessa tillstånd. Dessutom beskriver eleven **översiktligt** vård i livets slutskede.

Eleven planerar och utför **i samråd** med handledare vård- och omsorgsuppgifter samt medicintekniska uppgifter utifrån lagar och andra bestämmelser. Elevens arbete är av **tillfredsställande** kvalitet. Dessutom utvärderar eleven med **enkla** omdömen den egna arbetsinsatsen. Eleven beskriver **översiktligt** faktorer i den dementa personens vardag som kan bidra till hans eller hennes livskvalitet, värdighet och delaktighet samt ger exempel på åtgärder för ökad livskvalitet. Dessutom beskriver eleven **översiktligt** kostens och den fysiska aktivitetens betydelse för rehabilitering och livskvalitet.

Eleven redogör **översiktligt** för och utför **i samråd** med handledare förebyggande arbete för en patientsäker miljö samt rehabilitering och funktionsbevarande omsorg. Elevens arbete är av **tillfredsställande** kvalitet. Dessutom kommunicerar och samarbetar eleven, **med viss säkerhet**, med andra på ett empatiskt, pedagogiskt och etiskt sätt. Eleven beskriver **översiktligt** frivilligorganisationers arbete och ger exempel på deras betydelse för den demenssjuke samt för närstående. Dessutom beskriver eleven **översiktligt** samhällets intentioner i lagar och andra bestämmelser för vård och omsorg om demenssjuka samt ger exempel och diskuterar **översiktligt** utifrån exemplen hur intentionerna omsätts i det dagliga arbetet.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** det normala åldrandet och de behov som uppkommer i samband med åldrandet samt ger **några** exempel på attityder i samhället som påverkar upplevelsen av åldrandet. Eleven redogör också **utförligt** för demenssjukdomar och **några** andra vanliga äldrepsykiatriska sjukdomar och deras behandling samt ger **några** exempel på läkemedelsanvändning vid dessa tillstånd. Dessutom beskriver eleven **utförligt** vård i livets slutskede.

Eleven planerar och utför **efter samråd** med handledare vård- och omsorgsuppgifter samt medicintekniska uppgifter utifrån lagar och andra bestämmelser. Elevens arbete är av **god** kvalitet. Dessutom utvärderar eleven med **nyanserade** omdömen den egna arbetsinsatsen. Eleven beskriver **utförligt** faktorer i den dementa personens vardag som kan bidra till hans eller hennes livskvalitet, värdighet och delaktighet samt ger **några** exempel på åtgärder för ökad livskvalitet. Dessutom beskriver eleven **utförligt** kostens och den fysiska aktivitetens betydelse för rehabilitering och livskvalitet.

Eleven redogör **utförligt** för och utför **efter samråd** med handledare förebyggande arbete för en patientsäker miljö samt rehabilitering och funktionsbevarande omsorg. Elevens arbete är av **tillfredsställande** kvalitet. Dessutom kommunicerar och samarbetar eleven, **med viss säkerhet**, med andra på ett empatiskt, pedagogiskt och etiskt sätt. Eleven beskriver **utförligt** frivilligorganisationers arbete och ger **några** exempel på deras betydelse för den demenssjuke samt för närstående. Dessutom beskriver eleven **utförligt** samhällets intentioner i lagar och andra bestämmelser för vård och omsorg om demenssjuka samt ger **några** exempel och diskuterar **utförligt** utifrån exemplen hur intentionerna omsätts i det dagliga arbetet. När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** det normala åldrandet och de behov som uppkommer i samband med åldrandet samt ger **flera** exempel på attityder i samhället som påverkar upplevelsen av åldrandet. Eleven redogör också **utförligt och nyanserat** för demenssjukdomar och **flera** andra äldrepsykiatriska sjukdomar och deras behandling samt ger **flera** exempel på läkemedelsanvändning vid dessa tillstånd. Dessutom beskriver eleven **utförligt och nyanserat** vård i livets slutskede.

Eleven planerar och utför **efter samråd** med handledare vård- och omsorgsuppgifter samt medicintekniska uppgifter utifrån lagar och andra bestämmelser. Elevens arbete är av **god** kvalitet **och eleven anpassar vid behov sitt arbete till ändrade förutsättningar**. Dessutom utvärderar eleven med **nyanserade** omdömen den egna arbetsinsatsen **samt ger förslag på hur arbetet kan förbättras**. Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** faktorer i den dementa personens vardag som kan bidra till hans eller hennes livskvalitet, värdighet och delaktighet samt ger **flera** exempel på åtgärder för ökad livskvalitet. Dessutom beskriver eleven **utförligt och nyanserat** kostens och den fysiska aktivitetens betydelse för rehabilitering och livskvalitet.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för och utför **efter samråd** med handledare förebyggande arbete för en patientsäker miljö samt rehabilitering och funktionsbevarande omsorg. Elevens arbete är av **god** kvalitet. Dessutom kommunicerar och samarbetar eleven, **med säkerhet**, med andra på ett empatiskt, pedagogiskt och etiskt sätt. Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** frivilligorganisationers arbete och ger **några** exempel på deras betydelse för den demenssjuke samt för närstående. Dessutom beskriver eleven **utförligt och nyanserat** samhällets intentioner i lagar och andra bestämmelser för vård och omsorg om demenssjuka samt ger **några** exempel och diskuterar **utförligt och nyanserat** utifrån exemplen hur intentionerna omsätts i det dagliga arbetet. När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Äldres hälsa och livskvalitet, 200 poäng

Kurskod: GERÄLD0

Kursen äldres hälsa och livskvalitet omfattar punkterna 1–8 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Det normala fysiska, psykiska och sociala åldrandet och den åldrande människans behov ur ett socialt, kulturellt, mångkulturellt och existentiellt perspektiv.
- Vanliga sjukdomar vid åldrande samt behandlingar och läkemedelsanvändning vid dessa sjukdomar.
- Funktionsnedsättning och utvecklingsstörning vid åldrande.
- Vård och omsorg i livets slutskede och palliativ vårdfilosofi.
- Rehabilitering, funktionsbevarande omsorg och fysisk aktivitet för äldres välbefinnande.
- Åldrande och sexualitet.
- Den äldres estetiska och kulturella livsmiljö för sinnesstimulans och livskvalitet.
- Kroppsnära omsorg samt munhälsa och fothälsa.
- Äldres kost, näringsbehov och nutrition samt måltidsmiljö.
- Livskvalitet – instrument och skattningsskalor.
- Emotionell och social omsorg för meningsfull tillvaro och delaktighet i samhället.
- Prevention och säkerhet, till exempel i fråga om fallolyckor.
- Etiskt, pedagogiskt och empatiskt bemötande och förhållningssätt.
- Samarbete med vårdtagare och anhöriga för delaktighet.
- Kommunikation i svårare samtal och som pedagogiskt redskap.
- Frivilligorganisationers arbete för äldre och deras närstående.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** det normala åldrandet och de behov som uppkommer i samband med åldrandet samt ger exempel på de attityder i samhället som påverkar upplevelsen av åldrandet. Eleven redogör också **översiktligt** för **några** vanliga sjukdomar och deras behandling samt ger exempel på läkemedelsanvändning hos äldre. Dessutom beskriver eleven **översiktligt** vård i livets slutskede.

Eleven planerar och utför i **samråd** med handledare vård- och omsorgsuppgifter samt medicintekniska uppgifter utifrån lagar och andra bestämmelser. Elevens arbete är av **tillfredsställande** kvalitet. Dessutom utvärderar eleven med **enkla** omdömen den egna arbetsinsatsen. Eleven beskriver **översiktligt** faktorer i den äldres vardag som kan bidra till hans eller hennes livskvalitet, värdighet och delaktighet samt ger exempel på åtgärder för ökad livskvalitet.

Eleven redogör **översiktligt** för och utför **i samråd** med handledare förebyggande arbete för en patientsäker miljö samt rehabilitering och funktionsbevarande omsorg. Elevens arbete är av **tillfredsställande** kvalitet. Dessutom kommunicerar och samarbetar eleven, **med viss säkerhet**, med andra på ett empatiskt, pedagogiskt och etiskt sätt. Eleven beskriver **översiktligt** frivilligorganisationers arbete och ger exempel på deras betydelse för den som är sjuk samt för närstående. När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** det normala åldrandet och de behov som uppkommer i samband med åldrandet samt ger **några** exempel på attityder i samhället som påverkar upplevelsen av åldrandet. Eleven redogör också **utförligt** för **några** vanliga sjukdomar och deras behandling samt ger **några** exempel på läkemedelsanvändning hos äldre. Dessutom beskriver eleven **utförligt** vård i livets slutskede.

Eleven planerar och utför **efter samråd** med handledare vård- och omsorgsuppgifter samt medicintekniska uppgifter utifrån lagar och andra bestämmelser. Elevens arbete är av **god** kvalitet. Dessutom utvärderar eleven med **nyanserade** omdömen den egna arbetsinsatsen. Eleven beskriver **utförligt** faktorer i den äldres vardag som kan bidra till hans eller hennes livskvalitet, värdighet och delaktighet samt ger **några** exempel på åtgärder för ökad livskvalitet.

Eleven redogör **utförligt** för och utför **efter samråd** med handledare förebyggande arbete för en patientsäker miljö samt rehabilitering och funktionsbevarande omsorg. Elevens arbete är av **tillfredsställande** kvalitet. Dessutom kommunicerar och samarbetar eleven, **med viss säkerhet**, med andra på ett empatiskt, pedagogiskt och etiskt sätt. Eleven beskriver **utförligt** frivilligorganisationers arbete och ger **några** exempel på deras betydelse för den som är sjuk samt för närstående. När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** det normala åldrandet och de behov som uppkommer i samband med åldrandet samt ger **flera** exempel på attityder i samhället som påverkar upplevelsen av åldrandet. Eleven redogör också **utförligt och nyanserat** för **flera** vanliga sjukdomar och deras

---

behandling samt ger **flera** exempel på läkemedelsanvändning hos äldre. Dessutom beskriver eleven **utförligt och nyanserat** vård i livets slutskede.

Eleven planerar och utför **efter samråd** med handledare vård- och omsorgsuppgifter samt medicintekniska uppgifter utifrån lagar och andra bestämmelser. Elevens arbete är av **god** kvalitet **och eleven anpassar vid behov sitt arbete till ändrade förutsättningar**. Dessutom utvärderar eleven med **nyanserade** omdömen den egna arbetsinsatsen **samt ger förslag på hur arbetet kan förbättras**. Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** faktorer i den äldres vardag som kan bidra till hans eller hennes livskvalitet, värdighet och delaktighet samt ger **flera** exempel på åtgärder för ökad livskvalitet.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för och utför **efter samråd** med handledare förebyggande arbete för en patientsäker miljö samt rehabilitering och funktionsbevarande omsorg. Elevens arbete är av **god** kvalitet. Dessutom kommunicerar och samarbetar eleven, **med säkerhet**, med andra på ett empatiskt, pedagogiskt och etiskt sätt. Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** frivilligorganisationers arbete och ger **några** exempel på deras betydelse för den som är sjuk samt för närstående. När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.